

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA ISTRATHI ȘI ALȚII c. MOLDOVEI

(Cererile nr. 8721/05, 8705/05 și 8742/05)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

27 martie 2007

DEFINITIVĂ

27/06/2007

Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Istratii și Alții c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

DI J. CASADEVALL,

DI G. BONELLO,

DI K. TRAJA,

DI S. PAVLOVSKI,

DI L. GARLICKI,

DI J. ŠIKUTA, *judcători*,

și dna F. ARACI, *Grefier adjunct al Secțiunii*,

Deliberând la 6 martie 2007 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află trei cereri (nr. 8721/05, 8705/05 și 8742/05) depuse împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către cetățenii Republicii Moldova, dl Viorel Istratii, dl Alexandru Burcovschi și dl Roman Luțcan („reclamanții”), la 5 martie 2005.

2. Reclamanții au fost reprezentați de către dl A. Tănase, avocat din Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl V. Pârlog.

3. Reclamanții pretind că au fost ținuti în condiții inumane și că le-a fost refuzată asistența medicală, că instanțele de judecată nu au adus motive relevante și suficiente pentru detenția lor, că judecătorii care au dispus detenția lor nu au fost competenți să facă acest lucru în conformitate cu legislația și că ei au fost împiedicați să comunice cu avocații lor în condiții de confidențialitate.

4. Cererile au fost repartizate Secțiunii a Patra a Curții (articolul 52 § 1 al Regulamentului Curții). În cadrul acelei Secțiuni, Camera care va examina cauza (articolul 27 § 1 al Convenției) a fost constituită în conformitate cu articolul 26 § 1 al Regulamentului Curții.

5. La 15 iunie 2005, o cameră a acelei Secțiuni a decis să comunice Guvernului cererile. În conformitate cu articolul 29 § 3 al Convenției, ea a decis examinarea fondului cererilor concomitent cu admisibilitatea acestora.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamanții, dl Viorel Istratii, dl Alexandru Burcovschi și dl Roman Luțcan, sunt cetățeni ai Republicii Moldova care s-au născut în 1971, 1970 și, respectiv, 1976 și care locuiesc la Chișinău.

7. Faptele cauzei, după cum au fost prezentate de părți, pot fi rezumate în felul următor (cele mai multe evenimente au avut loc în același fel și la aceeași dată în privința tuturor reclamanților; atunci când faptele diferă, acest lucru este specificat în text).

1. Procesul penal împotriva reclamanților și detenția lor preventivă

8. La 25 octombrie 2004, Direcția delictelor transfrontaliere și informaționale a Ministerului Afacerilor Interne a pornit o urmărire penală împotriva reclamanților pentru o fraudă comisă în legătură cu cumpărarea loturilor de teren din Chișinău, în urma căreia se pretinde că au fost cauzate statului prejudicii de aproximativ 15,000 euro (EUR).

9. La 12 noiembrie 2004, procurorul a cerut emiterea mandatelor de arest preventiv pe numele reclamanților. În aceeași zi, trei judecători ai Judecătoriei Buiucani au emis mandate de arest preventiv pe numele reclamanților pe un termen de zece zile din următoarele motive:

„[Fiecare reclamant] este bănuit de comiterea unei infracțiuni grave, pentru care legea prevede o pedeapsă sub formă de privațiune de libertate pe un termen ce depășește doi ani; probele prezentate instanței de judecată au fost obținute pe cale legitimă; izolarea bănuitului de societate este necesară, el poate să se ascundă de organele de urmărire penală sau de instanță, poate să împiedice stabilirea adevărului în procesul penal ori să săvârșască alte infracțiuni.”

10. La 15 noiembrie 2004, reclamanții au contestat cu recurs încheierile prin care s-a dispus arestarea lor preventivă, punând la îndoială temeiurile detenției lor. Ei au declarat că s-au prezentat în fața organelor de urmărire penală atunci când au fost citați și nu au încercat să influențeze în niciun fel urmărirea penală sau să se ascundă ulterior de organele de urmărire penală. Fiecare reclamant a subliniat că nu avea antecedente penale, că avea familie, inclusiv copii minori, că avea domiciliu permanent în Chișinău și că avea nevoie de îngrijire medicală specială. Dl Burcovschi a declarat că el era singurul întreținător al familiei sale și că detenția sa putea cauza greutăți serioase pentru familia sa, inclusiv pentru mama sa care era în vârstă și suferea de o boală cardiacă. Dl Luțcan a adăugat că el a trebuit să vină la organul de urmărire penală direct de la maternitate și că el nici măcar nu și-a văzut fiul, care s-a născut în ziua în care el a fost reținut, și că nu putea să acorde niciun sprijin soției și copilului său.

11. La 18 noiembrie 2004, Curtea de Apel Chișinău a respins recursurile, fără a răspunde, în mod explicit, la niciuna din declarațiile de mai sus. Ea a respins recursul dlui Istratii din următoarele motive:

„În cazuri excepționale, în funcție de complexitatea cauzei penale, de gravitatea infracțiunii și în caz de pericol al dispariției învinutului ori de risc al exercitării din partea lui a presiunii asupra martorilor, durata ținerii învinutului în stare de arest preventiv la faza urmăririi penale poate fi prelungită ... având în vedere că dl Istratii este bănuیت de comiterea unei infracțiuni deosebit de grave, că există riscul ca el să exercite presiuni asupra martorilor, că ar putea să se ascundă de organele de drept; izolarea bănuیتului de societate este în continuare necesară.”

Ea a respins recursul dlui Burcovschi din următoarele motive:

„Demersul cu privire la arestarea preventivă a dlui Burcovschi a fost examinat în limitele legii și a fost admis corect în baza documentelor din dosarul penal, care a fost pornit în conformitate cu legea și cu necesitatea de a aresta preventiv bănuیتul.”

Curtea de Apel a respins recursul dlui Luțcan din următoarele motive:

„Dl Luțcan este bănuیت de comiterea unei infracțiuni grave, pentru care legea prevede o pedeapsă sub formă de privațiune de libertate pe un termen ce depășește doi ani; el poate să se ascundă de organele de urmărire penală sau de instanță, poate să împiedice stabilirea adevărului în procesul penal. ... Instanța de judecată inferioară a motivat corect arestarea preventivă a reclamantului, fără a comite vreo încălcare procedurală.”

2. Prolungirile arestării preventive a reclamantilor

12. La 18 noiembrie 2004, Judecătoria Buiucani a prelungit arestarea preventivă a reclamantilor pentru încă 30 de zile. Reclamantii au făcut declarații împotriva detenției lor continue. Instanța de judecată a dat o motivare similară în fiecare caz, citând articolul 186 alin. 3 al Codului de procedură penală („CPP”, a se vedea paragraful 24 de mai jos).

13. La 24 noiembrie 2004, Curtea de Apel Chișinău a menținut acele încheieri. Instanța de judecată a folosit în fiecare caz o motivare similară, constatând că:

„Circumstanțele care au stat la baza arestării sale preventive rămân valabile; există riscul ca [fiecare reclamant] să exercite presiuni asupra victimelor și martorilor. La prelungirea mandatului nu au fost stabilite încălcări ale legii, care să afecteze legalitatea încheierii.”

14. Procurorul a obținut de la Judecătoria Buiucani încheieri de prelungire a arestării preventive a reclamantilor de trei ori - în decembrie 2004, ianuarie 2005 și februarie 2005. Toate aceste încheieri au fost menținute de Curtea de Apel. Motivele aduse pentru fiecare din aceste prelungiri au fost similare celor din încheierile instanțelor de judecată din 18 și 24 noiembrie 2004, menționate mai sus.

3. Cererile *habeas corpus*

15. Reclamantii au depus la judecătorul de instrucție al Judecătoriei Buiucani cereri *habeas corpus*, notând *inter alia* că o parte din proprietatea lor a fost sechestrată de către instanța de judecată și că acest lucru ar constitui o garanție suplimentară a comportamentului lor adecvat. Cererile au fost respinse în decembrie 2004 și în februarie 2005. Instanța de judecată a folosit în fiecare caz o motivare similară, constatând că:

„[reclamantul] este bănuît de comiterea unei infracțiuni deosebit de grave, pentru care legea prevede o pedeapsă sub formă de privațiune de libertate pe un termen ce depășește doi ani; dosarul acuzării nu este complet și urmează a fi desfășurată în continuare urmărirea penală, există riscul că el poate să se ascundă de organele de urmărire penală; există în continuare necesitatea de a-l izola de societate și motivele pentru arestarea sa preventivă rămân valabile.”

15. La 29 aprilie 2005, ca urmare a unei alte cereri *habeas corpus*, Judecătoria Râșcani a dispus eliberarea reclamantilor cu obligația de a nu părăsi țara și a constatat că:

„[reclamantii] nu au antecedente penale, ei toți au domiciliu permanent, sunt bine apreciați la serviciu, au familii și copii minori aflați la întreținere. Dl Luțcan suferă de o boală gravă, dl Istratii a suferit o operație în timpul detenției și are nevoie de tratament; ei toți au serviciu și niciunul din ei nu s-a ascuns de organele de urmărire penală; nu există nicio probă că ei au împiedicat în vreun fel urmărirea penală; dosarul penal este gata pentru examinare în instanță; toate probele acuzării au fost colectate și toți martorii au dat declarații.

Prin urmare, instanța de judecată consideră că acuzații nu pot să se ascundă de instanță, să împiedice urmărirea penală ori să săvârșească alte infracțiuni și consideră posibil de a înlocui măsura de arest preventiv cu obligația de a nu părăsi țara.”

4. Condițiile de detenție

(a) Tratatamentul medical al dlui Istratii în timpul detenției

16. Între 12 noiembrie 2004 și 23 februarie 2005, dl Istratii a fost deținut în Izolatorul de Detenție Provizorie al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și a Corupției din Chișinău (CCCEC).

17. Se pare că până la 11 februarie 2004, în acea instituție nu era personal medical. La 18 noiembrie 2004, reclamantul a avut o criză acută de paraproctită cu hemoragie rectală. El a fost transportat la un spital la trei ore după incident. El a fost încătușat de un calorifer până la operația sa la 19 noiembrie 2004 și a fost păzit în permanență de doi ofițeri ai CCCEC.

Aproximativ patru ore după operație, ofițerii CCCEC care-l însoțeau au cerut transferul reclamantului la spitalul pentru deținuți din localitatea Pruncul. Reclamantul a fost acceptat la spitalul pentru deținuți după două ore de la plecarea sa din spitalul civil unde a fost operat. Rapoartele medicale întocmite după transfer confirmă faptul că dl Istratii s-a plâns de probleme post-operatorii pe parcursul lunilor care au urmat după transferul său.

19. Ca răspuns la întrebările avocatului reclamantului, dr. M.E., chirurgul care l-a operat pe reclamant, a scris că perioada de recuperare după o astfel de operație durează de obicei o lună și că, la 18-19 noiembrie 2004, reclamantul a fost încătușat de un calorifer la cererea ofițerilor CCCEC, care au stat în camera acestuia de spital. Potrivit dr. M.E., pacientul nu se putea mișca după operație din cauza durerii și a riscului de hemoragie.

Guvernul a anexat la observațiile sale din ianuarie 2006 o notă explicativă scrisă de dr. M.E.. Medicul a explicat că dl Istratii nu a fost încătușat în timpul operației, însă a fost încătușat de un calorifer înainte de operație și că față de el nu s-a aplicat niciun fel de maltratare. Medicul a confirmat că era necesară o perioadă de recuperare de o lună de zile după operația de tipul celei suferite de reclamant.

(b) Condițiile de detenție ale tuturor celor trei reclamanți în Izolatorul Anchetei Preliminare al Ministerului Justiției

20. La 23 februarie 2005, toți cei trei reclamanți au fost transferați în Izolatorul Anchetei Preliminare al Ministerului Justiției din Chișinău (cunoscut ca Închisoarea nr. 3). Potrivit reclamanților, ei au fost deținuți acolo în condiții inumane și degradante (a se vedea paragrafele 61-65 de mai jos).

Condițiile din acest izolator au fost inspectate de trei ori de către Comitetul European pentru prevenirea torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante („CPT”, a se vedea paragraful 29 de mai jos). Problema supraaglomerării și a insuficienței fondurilor pentru reparații, a produselor din carne, pește, a lactatelor și a paturilor a fost, de asemenea, subliniată în două rapoarte naționale (a se vedea paragraful 28 de mai jos).

5. Pretinsa ingerință în comunicarea dintre reclamanți și avocații lor

21. Avocații reclamanților au cerut permisiunea de a avea întreveneri confidențiale cu clienții lor. Lor li s-a oferit o cameră în care ei erau separați de un perete din sticlă și, aparent, trebuiau să strige pentru a se auzi reciproc. Din fotografiile și înregistrarea video prezentate de Guvern, se pare că în camera prevăzută pentru întrevenerile dintre avocați și clienți din cadrul Izolatorului de Detenție Provizorie al CCCEC, spațiul prevăzut pentru deținuți este separat de restul camerei printr-o ușă și un geam. Aparent, geamul este făcut din două bucăți de sticlă. Ambele bucăți de sticlă au găuri mici care au fost făcute cu un burghiu; totuși, găurile nu coincid, așa că nimic nu poate fi transmis prin geam. Mai mult, între cele două bucăți de sticlă ale geamului există o plasă densă de culoare verde făcută fie din sârmă subțire, fie din plastic, care acoperă toată porțiunea găurită a geamului. Acolo se pare că nu există spațiu pentru transmiterea documentelor dintre avocat și client.

22. Potrivit reclamanților, ei puteau auzi conversațiile dintre alți deținuți și avocații acestora, ceea ce-i făcea să se abțină de la discutarea îndelungată a cauzelor lor. Guvernul nu a contestat acest lucru.

II. MATERIALE NON-CONVENȚIONALE RELEVANTE

A. Dreptul și practica interne

23. Legislația internă relevantă a fost expusă în cauza *Șarban v. Moldova* (nr. 3456/05, §§ 51-56, 4 octombrie 2005).

24. Suplimentar, prevederile relevante ale Codului de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 176

„(1) Măsurile preventive pot fi aplicate de către organul de urmărire penală sau, după caz, de către instanța de judecată numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile de a presupune că bănuitul ... ar putea să se ascundă de organul de urmărire penală sau de instanță, să împiedice stabilirea adevărului în procesul penal ori să săvârșească alte infracțiuni, de asemenea, ele pot fi aplicate de către instanță pentru asigurarea executării sentinței.

(2) Arestarea preventivă și măsurile preventive de alternativă arestării se aplică numai în cazurile săvârșirii unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsă privativă de libertate pe un termen mai mare de 2 ani, iar în cazul săvârșirii unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsă privativă de libertate pe un termen mai mic de 2 ani, ele se aplică dacă învinuitul ... a comis cel puțin una din acțiunile menționate în alineatul (1).

(3) La soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective, organul de urmărire penală și instanța de judecată vor lua în considerare următoarele criterii complementare:

- 1) caracterul și gradul prejudiciabil al faptei incriminate;
- 2) persoana bănuितului, învinuitului, inculpatului;
- 3) vârsta și starea sănătății lui;
- 4) ocupația lui;
- 5) situația familială și prezența persoanelor întreținute;
- 6) starea lui materială;
- 7) prezența unui loc permanent de trai;
- 8) alte circumstanțe esențiale.

...”

Articolul 186

„(3) În cazuri excepționale, în funcție de complexitatea cauzei penale, de gravitatea infracțiunii și în caz de pericol al dispariției învinuitului ori de risc al exercitării din partea lui a presiunii asupra martorilor sau al nimicirii ori deteriorării mijloacelor de probă, durata ținerii învinuitului în stare de arest preventiv la faza urmăririi penale poate fi prelungită: ...”

25. Între 1 și 3 decembrie 2004, Baroul Avocaților din Republica Moldova a fost în grevă, refuzând să participe la orice proceduri în legătură

cu persoanele deținute în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC, până când administrația va fi de acord să asigure avocaților camere pentru întrevederi confidențiale cu clienții lor. Cerințele Baroului Avocaților au fost refuzate (a se vedea *Șarban v. Moldova*, nr. 3456/05, § 126, 4 octombrie 2005).

26. La 26 martie 2005, Baroul Avocaților din Republica Moldova a organizat o reuniune la care președintele Baroului Avocaților și un alt avocat au informat participanții la reuniune că ei au făcut parte, împreună cu reprezentanți ai Ministerului Justiției, dintr-o comisie care a inspectat Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC. Pe parcursul inspecției, ei au cerut ca peretele din sticlă să fie scos pentru a verifica dacă acolo nu sunt dispozitive de interceptare. Ei au subliniat că era necesar de a scoate doar câteva șuruburi și au propus ca toate cheltuielile de verificare să fie acoperite de Baroul Avocaților. Administrația CCCEC a respins propunerea.

27. La 24 octombrie 2003, Parlamentul a adoptat Hotărârea nr. 415-XV privind aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008. Planul include un număr de obiective pentru anii 2004-2008 cu scopul de îmbunătățire a condițiilor de detenție, inclusiv reducerea supraaglomerării, îmbunătățirea tratamentului medical, antrenarea în muncă și reintegrarea deținuților, precum și instruirea personalului. Rapoarte regulate urmează să fie întocmite cu privire la implementarea Planului.

28. La o dată nespecificată, Ministerul Justiției a aprobat „Raportul său cu privire la implementarea de către Ministerul Justiției a capitolului 14 al Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 415-XV din 24 octombrie 2003”. La 25 noiembrie 2005, Comisia parlamentară pentru drepturile omului a aprobat un raport cu privire la implementarea Planului național de acțiuni. Ambele aceste rapoarte au confirmat finanțarea insuficientă și deficiențele care rezultă din acest lucru, precum și omisiunea de a implementa pe deplin planul de acțiuni în ceea ce privește cele mai multe izolatoare de detenție provizorie din Republica Moldova, inclusiv Închisoarea nr. 3 din Chișinău. Primul din aceste rapoarte menționa *inter alia* că „atât timp cât obiectivele și acțiunile din [Planul Național de acțiuni] nu au acoperire financiară necesară ... el va rămâne doar o bună încercare a statului de a respecta drepturile omului, descrise în Hotărârea Parlamentului nr. 415-XV din 24 octombrie 2003, soarta căreia este neimplementarea sau implementarea parțială.” La 28 decembrie 2005, Parlamentul a adoptat Hotărârea sa nr. 370-XVI „privind rezultatele controlului efectuat de Comisia parlamentară specială asupra situației preveniților ținută în stare de arest în izolatorul de urmărire penală nr. 13 al Departamentului Instituțiilor Penitenciare ale căror dosare se află pe rol în instanțele judecătorești.” În hotărâre s-a constatat *inter alia* că „activitatea Ministerului Justiției în

domeniul asigurării condițiilor de detenție nu corespunde cerințelor legislației în vigoare.”

B. Materiale non-convenționale

1. Constatările CPT

29. Constatările relevante ale Comitetului European pentru prevenirea torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante (CPT), sunt următoarele:

a. Vizita efectuată în Republica Moldova între 11 și 21 octombrie 1998 (traducere neoficială)

„76. Deși nu constituie un tratament rău intenționat, CPT este obligat să noteze că la Închisoarea nr. 3, marea majoritate a deținuților erau supuși unei combinații de factori negativi – supraaglomerare, condiții materiale și igienice execrabile, programe de activități practic inexistente – care ar putea fi ușor descriși ca tratament inuman și degradant.

80. Dimpotrivă, în toate celelalte blocuri de detenție, condițiile de trai ale mării majorități a deținuților din penitenciar lăsau mult de dorit. În majoritatea celulelor, spațiul locativ pentru un deținut era mult sub norma minimă fixată, iar supraaglomerarea atinsese un nivel intolerabil. ... Suplimentar, delegația a mai observat că în celulele de 8-9 m² erau până la patru persoane.

În afară de aceasta, în aceste celule, accesul la lumina naturală era foarte limitat, iluminarea artificială era mediocră, iar aerul era poluat și umed. Pentru deținuții aflați încă sub anchetă (adică mai mult de 700 de deținuți), situația era și mai gravă, celulele lor fiind aproape private de accesul la lumina zilei din cauza jaluzelelor metalice exterioare groase ce acopereau ferestrele. În realitate, echiparea era redusă la elementar, limitându-se la paturi metalice sau la saltele suprapuse, extrem de rudimentare și în stare proastă, la o masă și la una sau două lavițe. Mai mult, în multe celule, paturile nu erau în număr suficient și deținuții erau nevoiți să le împartă sau să doarmă în schimburi. De asemenea, paturile erau în stare proastă; stocurile de saltele foarte modeste, cuverturile și așternuturile nu erau suficiente și mulți deținuți fără familie sau resurse dormeau chiar pe somieră și/sau pe saltele.

Celulele erau echipate cu un colț sanitar, un veritabil focar de infecție. Veceul de tip asiatic avea în partea de sus un robinet, ce servea în același timp și ca scurgere de apă și ca sursă de apă pentru spălare. În plus, acest spațiu era doar parțial despărțit de un perete lateral mai jos de un metru înălțime, ceea ce nu permitea păstrarea adecvată a intimității.

Starea întreținerii și a curățeniei celulelor, în ansamblu, trezeau la fel o îngrijorare considerabilă. Mai mult, multe celule erau infectate cu gândaci de bucătărie și alte insecte, iar unii deținuți s-au plâns de prezența rozătoarelor.

Rezumând, condițiile de viață și de igienă ale mării majorități a deținuților din penitenciar erau execrabile și, mai ales, constituiau un risc major pentru sănătate.”

b. Vizita efectuată în Republica Moldova între 10 și 22 iunie 2001 (traducere neoficială)

„37. CPT recomandă ca dreptul de acces la un avocat din momentul reținerii să fie asigurat în practică, în mod efectiv și pe deplin. De asemenea, el recomandă ca deținuții să poată să primească vizite de la avocați în condiții care să asigure pe deplin confidențialitatea discuțiilor. ...

70. În anumite închisori, în special în cele folosite ca izolatoare de detenție provizorie, situația este uneori agravată de supraaglomerarea severă (așa precum este în Închisoarea nr. 3 din Chișinău, în care în 2001 erau deținuți 1,892 de deținuți, comparativ cu capacitatea sa oficială de 1,480 de deținuți). ...

Vizita din 2001 a arătat cât de stringent este pentru autorități să implementeze planurile lor de reforme legislative; menținerea stării în care se află închisoarea nu constituie o soluție. După cum s-a subliniat deja în raportul anterior al CPT, este mult mai important de a revizui legislația și practica curente cu privire la detenția provizorie, aplicarea sentințelor și executarea sentințelor, precum și cu privire la sentințele non-privative disponibile. Aceasta constituie o condiție *sine qua non* dacă există vreo speranță în viitorul apropiat de a oferi condiții decente în închisori. ...

82. ... vizita ulterioară la Închisoarea nr. 3 din Chișinău a permis de a constata evoluțiile pozitive, pe care CPT le salută. În special, este binevenită demontarea jaluzelelor, care acopereau ferestrele celulelor ce dau spre interiorul clădirii.

Cu toate acestea, condițiile execrabile de viață și igienă în interiorul celulelor din blocurile I, II și III, inclusiv celulele de tranzit, descrise în paragrafele 80 și 81 ale raportului precedent, nu s-au schimbat (cu excepția accesului la lumina naturală). Mai mult chiar, supraaglomerarea acută în aceste încăperi s-a agravat. Câteva celule vizitate, care erau corespunzător echipate și amenajate, erau rezultatul deținuților care au putut să-și procure necesarul cu ajutorul familiilor lor.”

c. Vizita efectuată în Republica Moldova între 20-30 septembrie 2004 (traducere neoficială)

„b. Izolatorul de Detenție Provizorie al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și a Corupției

53. Condițiile materiale din acest Izolator de Detenție Provizorie se deosebeau radical de cele din Izolatorul Anchetei Preliminare al Ministerului Justiției. Celulele de aproximativ 14 m², puteau găzdui fiecare maximum patru deținuți. Ele aveau acces la lumina naturală, iluminarea artificială era suficientă și erau bine aerisite. Acestea erau dotate cu veceuri parțial separate și lavoare, având paturi cu un așternut complet (saltele, cearșafuri, perne, pături). ...

În concluzie, condițiile materiale din acest centru de detenție demonstrează că în Republica Moldova, este realmente posibilă asigurarea unor condiții materiale adecvate de detenție.

55. Situația în majoritatea penitenciarelor vizitate, impusă de starea economică din țară, a rămas dificilă și s-au regăsit un șir de probleme ce țin de condițiile materiale și regimurile de detenție care au fost deja identificate în timpul vizitelor din 1998 și 2001.

La aceasta se adaugă problema supraaglomerării, care rămâne gravă. De fapt, chiar dacă penitenciarele vizitate nu funcționau la capacitatea lor deplină – precum este cazul Închisorii nr. 3 în care numărul deținuților s-a redus sensibil în comparație cu cel din ultima vizită a Comitetului - ele continuă să fie extrem de aglomerate. De fapt, norma de

spațiu mai era încă bazată pe un nivel foarte criticabil de 2 m² pentru un deținut, care, în practică, este deseori și mai mică.

77. Vizita de observare efectuată în Izolatorul nr. 3 din mun. Chișinău nu aduce vești îmbucurătoare. Progresele constatate sunt de fapt minime și se limitează la niște reparații curente. Reparația sistemului de ventilare a putut fi efectuată, în primul rând, datorită susținerii financiare a societății civile (în special, a ONG-urilor), iar crearea locurilor pentru plimbări zilnice se datorează susținerii din partea deținuților și a familiilor lor.

Reparația, renovarea și întreținerea celulelor sunt puse, în totalitate, în sarcina deținuților și a familiilor lor, care, de asemenea, plătesc pentru materialele necesare. La fel, ei trebuie să-și aducă cearșafuri și lenjerie de pat, instituția penitenciară putând să le acorde doar saltele folosite.

79. ...Într-un cuvânt, condițiile de viață în marea majoritate a celulelor din blocurile I - II și din celulele de tranzit continuă a fi mizerabile. ...

În fine, deși a fost redusă drastic supraaglomerarea, se observă, în continuare, un nivel foarte înalt, chiar intolerabil al ratei de ocupare a celulelor.

83. ... peste tot, cantitatea și calitatea hranei deținuților constituie o îngrijorare deosebită. Delegația a primit numeroase plângeri cu privire la lipsa cămii și a produselor lactate. Constatările delegației, atât cu privire la stocurile de hrană, cât și la meniuri confirmă credibilitatea acestor plângeri. De asemenea, constatările ei confirmă că în anumite locuri (în Închisoarea nr. 3, ...) hrana servită era respingătoare și, cu adevărat, necomestibilă (spre exemplu, prezența insectelor și a paraziților). Acest lucru nu este deloc surprinzător, având în vedere starea generală a bucătăriilor și echipamentul modest al acestora.

Autoritățile moldovenești au subliniat întotdeauna dificultățile financiare în asigurarea alimentării adecvate a deținuților. Totuși, Comitetul insistă că aceasta constituie o cerință fundamentală a vieții, care trebuie asigurată de către stat persoanelor aflate în custodia acestuia și că nimic nu poate să-l exonereze de o astfel de responsabilitate. ...”

2. Acte ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei

30. Rezoluția (73)5 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la Regulile standard minime cu privire la tratamentul deținuților (adoptată de Comitetul de Miniștri la 19 ianuarie 1973), în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„93. Orice deținut preventiv are dreptul, de la încarcerarea sa, să-și aleagă un avocat sau să i se permită să solicite asistență juridică gratuită, atunci când o astfel de asistență este disponibilă, să primească vizite ale avocatului său în vederea apărării sale, și să pregătească și să transmită acestuia, precum și să primească de la acesta, instrucțiuni confidentiale. La cerere, deținuților trebuie să i se acorde toate facilitățile necesare în acest scop. În special, lui i se va acorda asistență gratuită din partea unui interpret în toate relațiile esențiale cu administrația, precum și pentru a-și pregăti apărarea. Întrevederile dintre deținut și avocatul său pot fi urmărite vizual, dar nu și ascultate, fie direct, fie indirect, de un angajat al poliției sau al instituției.”

31. Recomandarea Rec(2006)2 a Comitetului de Miniștri statelor membre referitoare la Regulile Penitenciare Europene (adoptată de către Comitetul de Miniștri la 11 ianuarie 2006, în cadrul celei de-a 952-a reuniuni a Viceministrilor), în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„23.1 Toți deținuții au dreptul să solicite consiliere juridică, iar autoritățile penitenciarului trebuie să le faciliteze accesul la o astfel de consiliere. ...

23.4 Consultanța și alte comunicări, inclusiv corespondența, purtate între un deținut și avocatul său pe probleme juridice trebuie să rămână confidențiale. ...

23.6 Deținuților trebuie să li se permită accesul la documentele referitoare la procedurile judiciare care îi privesc sau vor fi autorizați să le păstreze în posesia lor.”

ÎN DREPT

32. Reclamanții s-au plâns de condițiile lor de detenție și de lipsa tratamentului medical, ceea ce contravine articolului 3 al Convenției, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

33. De asemenea, ei au declarat că încheierile prin care s-a dispus arestarea lor preventivă nu au fost adoptate de un „judecător de instrucție”, după cum este cerut de lege. De asemenea, ei s-au plâns de motivarea insuficientă dată de instanțe în încheierile acestora, prin care s-a dispus arestarea preventivă a reclamanților. Articolul 5 § 3 prevede următoarele:

„Orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.”

34. La fel, reclamanții au pretins, în temeiul articolului 8 al Convenției, că discuțiile cu avocații lor s-au desfășurat printr-un perete de sticlă și au fost ascultate sau, posibil, chiar înregistrate și că autoritățile nu le-au pus la dispoziție condiții adecvate pentru discuții confidențiale cu avocații lor. Curtea, care este prima autoritate care decide ce calificare urmează a fi dată în drept faptelor unei cauze (a se vedea *Guerra and Others v. Italy*, hotărâre din 19 februarie 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-I, § 44), a decis să examineze chestiunea invocată de reclamanți prin prisma articolului 5 § 4 al Convenției și să ceară argumentele părților cu privire la aceasta. Articolul 5 § 4 prevede următoarele:

„Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității detenției sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.”

I. ADMISIBILITATEA CERERII

35. În cererile lor inițiale, reclamanții au pretins, în temeiul articolului 5 § 3 al Convenției, că judecătorii care au dispus, iar mai apoi au prelungit

detenția lor preventivă nu au fost „judecători de instrucție”, după cum este cerut de lege și nu au fost împuterniciți să dispună eliberarea lor.

36. Totuși, în observațiile lor din decembrie 2005, în lumina constatărilor din hotărârea *Șarban*, citată mai sus, reclamanții și-au exprimat dorința de a-și retrage această pretenție. Prin urmare, Curtea nu va examina această pretenție.

37. Guvernul a declarat că reclamanții nu au epuizat toate căile de recurs interne disponibile lor. În special, ei ar fi putut, însă nu au făcut acest lucru, folosi prevederile articolului 53 al Constituției, ale articolului 1405 al Codului civil și ale Legii 1545. Cauza *Duca* (citată în hotărârea *Șarban*, §§ 57-59), care a primit compensații la nivel național în baza Legii 1545, a confirmat această posibilitate.

38. Curtea notează că ea a examinat o obiecție preliminară bazată pe același argument în hotărârea *Șarban* (citată mai sus, §§ 57-62) și a constatat că recursurile invocate de Guvern nu au fost efective în acea cauză, care se referea la pretenții similare formulate în temeiul articolelor 3 și 5 ale Convenției. Ea constată că Guvernul nu a prezentat niciun argument care s-o convingă să se abată de la concluziile sale în această cauză sau să distingă aceste cereri.

39. În lumina celor de mai sus, Curtea conchide că cererile nu pot fi declarate inadmisibile pentru neepuizarea căilor de recurs interne. Prin urmare, obiecția Guvernului urmează a fi respinsă.

40. Curtea consideră că pretențiile reclamanților formulate în temeiul articolelor 3 și 5 §§ 3 și 4 ale Convenției ridică chestiuni de drept, care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului și niciun alt temei pentru a le declara inadmisibile nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea declară aceste pretenții admisibile. În conformitate cu articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 5 de mai sus), Curtea va purcede acum la examinarea fondului acestor pretenții.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 3 AL CONVENȚIEI

41. Reclamanții au pretins că lipsa asistenței medicale în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC între 12 noiembrie 2004 și 11 februarie 2005 și condițiile lor de detenție în Izolatorul Anchetei Preliminare al Ministerului Justiției după 23 februarie 2005, au constituit tratament inuman și degradant, care contravine articolului 3 al Convenției.

A. Argumentele părților

1. Condițiile de detenție și pretinsa lipsă a tratamentului medical în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC

a. Reclamanții

42. Dl Burcovschi și dl Luțcan au formulat pretenții generale cu privire la lipsa asistenței medicale în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC. Ei nu au pretins că au avut vreo necesitate concretă de o astfel de asistență sau că lor li s-a refuzat o astfel de asistență atunci când au solicitat-o.

Dl Istratii s-a plâns, în special, că atunci când el a avut o urgență medicală, care a reprezentat o hemoragie serioasă la 18 noiembrie 2004, el nu a fost dus la un spital decât peste trei ore după ce el a cerut ajutor. Mai mult, el s-a plâns de prezența permanentă a angajaților CCCEC în camera sa de spital, de faptul că el a fost ținut încătușat când se afla în spital și că a fost transportat la un spital pentru deținuți la puțin timp după operație, chiar dacă el nu s-a recuperat suficient.

b. Guvernul

43. Guvernul a declarat că tratamentul la care au fost supuși reclamanții nu a atins nivelul minim de severitate cerut de articolul 3 al Convenției. Orice suferință pe care ei ar fi suportat-o nu a depășit ceea ce era inerent detenției. Condițiile din Izolatorul de Detenție Provizorie erau corespunzătoare. Acolo a fost angajat un medic. În caz de urgență, deținuții puteau fi transportați la un spital din apropiere (în hotărârea *Șarban*, citată mai sus, Guvernul a specificat că Spitalul de Urgență din municipiul Chișinău era situat la 500 metri de la Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC), după cum a avut loc la 18 noiembrie 2004 în cazul dlui Istratii. Nu există o obligație, în temeiul jurisprudenței Curții, de a transfera deținuții în afara locului lor de detenție, dacă lor li se oferă acolo asistență medicală corespunzătoare.

44. În ceea ce privește tratamentul dlui Istratii din 18-19 noiembrie 2004, Guvernul a declarat că boala sa a fost dobândită înainte de detenția sa și că administrația CCCEC a reacționat imediat la cererea acestuia de asistență medicală, transferându-l la un spital. Starea sănătății sale nu era foarte gravă, deoarece el nu a fost operat în ziua internării sale în spital, ci în următoarea zi. Mai mult, el putea să se deplaseze fără ajutor și era, în mod evident, conștient.

45. Guvernul a considerat că dl Istratii nu a fost încătușat în timpul operației, iar nota dr. M.E. a confirmat acest lucru (a se vedea paragraful 19 de mai sus). Reclamantul a fost transportat la un spital pentru deținuți după patru ore de la operație, ceea ce era un timp suficient pentru recuperare. El nu sângera, nu era inconștient și se afla într-o stare relativ bună în timpul transferului.

c. Aprecierea Curții

46. Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența sa, maltratarea trebuie să atingă un nivel minim de severitate pentru a cădea sub incidența articolului 3. Evaluarea acestui nivel minim este, prin natura lucrurilor, relativă; el depinde de toate circumstanțele cauzei, precum durata

maltratării, consecințele sale fizice și mintale și, în unele cazuri, de sexul, vârsta și starea sănătății victimei (a se vedea *Kudla v. Poland* [GC], nr. 30210/96, § 91, ECHR 2000-XI și *Șarban*, citată mai sus, §§ 75 et seq.). Deși scopul maltratării este un factor care trebuie luat în considerație, în special dacă a avut intenția de a umili sau înjosi victima, absența unui astfel de scop nu duce, în mod inevitabil, la constatarea că nu a avut loc o violare a articolului 3 (*Peers v. Greece*, nr. 28524/95, § 74, ECHR 2001-III).

47. Deși articolul 3 al Convenției nu poate fi interpretat ca impunând o obligație generală de a elibera deținuții pe motive de sănătate, totuși, el impune statului obligația de a proteja integritatea fizică a persoanelor private de libertate, de exemplu, prin a le acorda asistența medicală necesară (a se vedea *Hurtado v. Switzerland*, hotărâre din 28 ianuarie 1994, Seria A nr. 280-A, opinia Comisiei, p. 15-16, § 79). Curtea, de asemenea, a subliniat dreptul tuturor deținuților la condiții de detenție compatibile cu demnitatea umană, pentru a asigura că maniera și metoda de executare a măsurilor impuse nu-i supune la suferință sau dificultăți de o intensitate care să depășească nivelul de suferință inevitabil inerent detenției; în plus, în afara sănătății deținuților, bunăstarea lor trebuie să fie asigurată în mod adecvat, luând în considerație cerințele practice ale detenției (a se vedea *Kudla*, citată mai sus, § 94).

48. Reclamanții s-au plâns de lipsa asistenței medicale în timp ce ei au fost deținuți în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC. Curtea reamintește că, în cauza *Șarban*, citată mai sus, § 81, Guvernul nu a prezentat nicio probă cu privire la prezența în Izolatorul de Detenție Provizorie a personalului medical înainte de 11 februarie 2005. El nu a prezentat nicio probă în acest sens nici în această cauză.

49. Doi dintre reclamanți nu au pretins că ei au avut nevoie de asistență medicală în mod regulat sau pentru un caz de urgență (a se vedea paragraful 42 de mai sus). Curtea consideră că lipsa asistenței medicale în circumstanțe în care o astfel de asistență nu este necesară nu poate, în sine, să constituie o violare a articolului 3 al Convenției.

50. Pe de altă parte, dl Istratii a cerut asistență medicală la 18 noiembrie 2004, când el a avut o paraproctită acută cu hemoragie rectală. El a fost transportat la un spital trei ore mai târziu (a se vedea paragraful 18 de mai sus).

51. Părțile au fost de acord cu faptul că dl Istratii și-a dobândit boala cu mult timp înaintea reținerii sale, astfel el era conștient de riscurile pe care le implica o înrăutățire a stării sănătății sale. În același timp, la 18 noiembrie 2004, când el a suferit o criză acută, el nu a avut posibilitatea să obțină asistență medicală imediată, deoarece în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC nu era personal medical (a se vedea paragraful 48 de mai sus).

52. În pofida asigurărilor Guvernului că în caz de urgență va fi acordată asistență medicală urgentă fără întârziere prin chemarea unei ambulanțe și transportarea pacientului la un spital din apropiere (a se vedea paragraful 43

de mai sus), nu a fost dată nicio explicație cu privire la întârzierea de trei ore care a avut loc înainte ca o astfel de asistență să-i fie acordată. Deși, eventual, s-a constatat că criza nu a fost foarte periculoasă, reclamantul a fost lăsat în dureri și într-o stare de neliniște pe parcursul acelei perioade, neștiind exact care era starea sa și când i se va acorda asistență medicală calificată.

53. În acest sens, Curtea reamintește constatarea sa din hotărârea *Șarban*, citată mai sus (§ 87 *in fine*), că „pentru a suna și chema o ambulanță, era necesar ca administrația CCCEC să dea permisiunea, o decizie dificil de luat în absența unui sfat medical profesionist”. Această cauză consolidează poziția Curții cu privire la această chestiune, având în vedere întârzierea în chemarea ambulanței.

54. Rezultă că reclamantului nu i s-a acordat asistență medicală la timp în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC, fiind lăsat într-o stare de neliniște în ceea ce privește starea sănătății sale.

55. De asemenea, dl Istratii s-a plâns de transferul său la un spital pentru deținuți, fără a i se fi acordat timp pentru recuperare și de încătușarea sa în timpul aflării în spital. Curtea notează că, la mai puțin de patru ore după operație, reclamantul a fost dus la un spital pentru deținuți și că transferul a durat două ore și jumătate (a se vedea paragraful 18 de mai sus). De asemenea, ea notează că perioada de recuperare după o astfel de operație este de o lună de zile și că, potrivit dr. M.E., care l-a operat pe reclamant, ultimul nu se putea mișca de sine stătător după operație din cauza durerii și a riscului de sângerare (a se vedea paragraful 19 de mai sus).

56. În astfel de condiții, unde nu exista riscul evadării reclamantului și unde perioada de recuperare permisă era foarte scurtă, în timp ce durata călătoriei a fost relativ lungă, Curtea nu este convinsă că îngrijorările cu privire la o posibilă evadare a reclamantului ar fi trebuit să prevaleze în fața necesității clare de a asigura recuperarea acestuia.

57. Curtea notează că Guvernul nu a dat nicio explicație pentru necesitatea de a încătușa reclamantul, ci doar a subliniat că el nu a fost încătușat în timpul operației. Într-adevăr, starea medicală a reclamantului (atât înainte, cât și după operație) a exclus efectiv orice risc de evadare sau de cauzare a violenței, așa cum s-a notat în paragraful 54 de mai sus, și că nu s-a invocat că el ar fi folosit vreodată violența. În astfel de circumstanțe, și în lumina faptului că doi angajați ai CCCEC l-au păzit pe reclamant în camera acestuia de spital, încătușarea lui de un calorifer a fost disproporțională necesităților de securitate și l-a umilit nejustificat, indiferent dacă aceasta a fost sau nu intenția (a se vedea *Mouisel v. France*, nr. 67263/01, § 47, ECHR 2002-IX; *Henaf v. France*, nr. 65436/01, § 52, ECHR 2003-XI).

58. În opinia Curții, omisiunea de a acorda imediat asistență medicală reclamantului într-o situație de urgență, precum și transferul său la un alt spital înainte ca el să se poate recupera suficient, combinate cu umilirea sa

prin încătușarea în timpul aflării în spital, au constituit tratament inuman și degradant în sensul articolului 3 al Convenției (a se vedea *Kudla v. Poland*, citată mai sus, § 94; *Farbtuhs v. Latvia*, nr. 4672/02, § 51, 2 decembrie 2004; *Nevmerzhitsky v. Ukraine*, nr. 54825/00, § 106, 5 aprilie 2005).

59. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 3 al Convenției în privința dlui Istratii. Nu a avut loc o violare a aceluiași articol în privința dlui Burcovschi și a dlui Luțcan în ceea ce privește lipsa asistenței medicale în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC.

2. Condițiile de detenție a reclamanților în Izolatorul Anchetei Preliminare al Ministerului Justiției

a. Reclamanții

60. Reclamanții au pretins că condițiile de detenție în Izolatorul Anchetei Preliminare al Ministerului Justiției au fost inumane și degradante (a se vedea paragraful 20 de mai sus).

61. În special, ei s-au plâns de supraaglomerare, celulele lor măsurând 10 m², în care erau deținute între 4 și 6 persoane (astfel, spațiul disponibil pentru o persoană varia între 1.6 și 2.5 m²). Periodic, în celula dlui Istratii era plasat un al șaptelea deținut, care dormea pe podea. Potrivit unui plan al celulei, desenat de avocatul reclamanților, cea mai mare parte din suprafața celulei era ocupată de paturi în trei nivele, un veceu și o masă, lăsând un spațiu foarte mic în mijlocul celulei.

62. În absența scaunelor, toți deținuții trebuia să mănânce în picioare. În celula dlui Luțcan masa era situată lângă veceu. Veceul nu avea rezervor. Un furtun era folosit pentru golirea și curățirea veceului, spălatul mâinilor și pregătirea hranei. În timpul nopții nu era livrată apă, ceea ce-i făcea pe deținuți să se abțină de la folosirea veceului, pentru a limita mirosurile urâte în celulă.

63. Fereastra celulei era acoperită cu trei nivele de plasă de fier de mărimi diferite, efectul combinat al căreia era blocarea aproape a întregii lumini naturale. Ventilarea nu era niciodată pornită. În timpul iernii, în celulă era foarte frig (12 ° C). Electricitatea era pornită doar câteva ore pe zi, ceea ce făcea dificilă pregătirea hranei. Deținuților li se permitea să facă baie o dată la două săptămâni.

64. Asistența medicală era mediocră din cauza finanțării slabe a serviciului medical din închisori (limitată la EUR 64,000 pe an pentru toate închisorile). Lenjeria de pat era disponibilă doar pentru 25 % din deținuți și cea mai mare parte a ei era prea veche. Deținuților nu li se dădeau haine sau încălțăminte de către administrația închisorii.

65. Hrana servită era de o calitate foarte joasă; bugetul rezervat pentru alimentarea deținuților era de EUR 0.28 pe zi pentru o persoană sau 30 % din minimumul estimat de autorități. Carne, pește și produse lactate erau date doar persoanelor vulnerabile, restul deținuților primindu-le „în limita

fondurilor disponibile”, așa cum a fost confirmat într-un raport al Ministerului Justiției.

66. Reclamanții au invocat constatarea de către Curte a violării articolului 3 în hotărârea *Ostrovar v. Moldova* (nr. 35207/03, 13 septembrie 2005), care viza condițiile de detenție din aceeași închisoare ca și în această cauză. În continuare, ei au invocat constatările CPT făcute în urma vizitelor din 1998, 2001 și 2004 la această instituție, precum și constatările din diferite rapoarte naționale (a se vedea paragraful 28 de mai sus).

b. Guvernul

67. Guvernul a declarat că condițiile de detenție în Izolatorul Anchetei Preliminare erau acceptabile: în fiecare celulă exista acces la lumina zilei, ventilare suficientă, apă de la robinet și un veceu (separat de un perete lateral), precum și încălzire. Deținuților li se permitea să folosească propriile televizoare și aparate radio, aveau acces la o sală de sport și plimbări zilnice timp de o oră. Ei primeau hrană în funcție de necesitățile lor, în conformitate cu normele stabilite de Guvern, inclusiv carne și pește, „în dependență de disponibilitate”. De asemenea, ei puteau să-și cumpere hrană și produse de igienă personală (în limita a EUR 12 lunar) și puteau primi colete o dată pe lună. Mai mult, nu exista nicio intenție din partea administrației izolatorului să supună deținuții tratamentului inuman sau degradant, fiind depuse eforturi susținute pentru a îmbunătăți condițiile de detenție. În acest sens, au fost adoptate mai multe decizii și planuri de acțiuni (a se vedea paragraful 27 de mai sus).

c. Aprecierea Curții

68. Curtea notează că condițiile de detenție în Izolatorul Anchetei Preliminare al Ministerului Justiției au fost verificate de către CPT în 1998, 2001 și 2004 și, de fiecare dată, au fost constatate carențe serioase, în pofida unor reparații recente, cele mai multe fiind finanțate de înșiși deținuții sau de organizații caritabile (a se vedea paragraful 29 de mai sus). Aceste constatări sunt susținute de diverse rapoarte întocmite de autoritățile naționale (a se vedea paragraful 28 de mai sus).

69. Deși Curtea nu exclude posibilitatea îmbunătățirii condițiilor de detenție între vizita CPT-ului din septembrie 2004 și detenția reclamanților în februarie-aprilie 2005, Guvernul nu a prezentat nicio probă cu privire la astfel de îmbunătățiri.

70. Ea notează că unele pretenții ale reclamanților (dacă ventilarea era oprită, dacă periodic era oprită electricitatea și apa, temperatura joasă în celule) nu pot fi verificate, deoarece ele sunt negate de Guvern și nu există o altă confirmare a stării reale a lucrurilor. Totuși, alte plângeri coincid cu constatările CPT pe care Curtea le ia ca punct de pornire, cu posibilitatea prezentării de către Guvern a oricăror probe care să arate contrariul. În special, Curtea notează că ultimul raport CPT a confirmat „un nivel foarte

înalt, chiar intolerabil” al ratei de ocupare a celulelor, de aproximativ 2 m² pentru un deținut (a se vedea paragraful 29 de mai sus). Acest lucru coincide cu pretenția reclamanților că ei aveau între 1.6 m² și 2.5 m² de spațiu în celule. Mai mult, pretenția reclamanților că hrana era de calitate rea și în cantitate insuficientă coincide cu constatările CPT că „hrana servită era respingătoare și, cu adevărat, necomestibilă” și conținea insecte și urme de rozătoare. Reclamanții și-au susținut pretențiile făcând referire la rapoarte ale autorităților naționale (a se vedea paragraful 28 de mai sus), care au confirmat *inter alia* atât supraaglomerarea în închisori, cât și finanțarea insuficientă, ceea ce însemna că doar cantități limitate de hrană erau disponibile. Rapoartele naționale la care s-a făcut referire mai sus confirmă, de asemenea, disponibilitatea foarte limitată a lenjeriei de pat, cea mai mare parte a căreia era inadecvată, fiind prea veche. Guvernul nu a comentat pretenția reclamanților precum că trei nivele de plase din fier de pe geamurile celulei le împiedicau accesul la lumina naturală. El s-a limitat doar la a declara că exista acces la lumina zilei. Guvernul nu a făcut niciun comentariu nici cu privire la numărul de deținuți în celule. Curtea notează că reclamanții au petrecut 23 de ore pe zi, timp de mai mult de două luni, în condițiile descrise mai sus (a se vedea paragraful 67 de mai sus).

71. Curtea consideră că condițiile lor de detenție în Închisoarea nr. 3, în special, supraaglomerarea și cantitatea și calitatea insuficiente a hranei, lipsa lenjeriei de pat adecvate și accesul foarte limitat la lumina zilei, precum și condițiile sanitare insuficiente din celulă au constituit tratament inuman și degradant în sensul articolului 3 al Convenției.

72. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 3 în privința tuturor celor trei reclamanți.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 5 § 3 AL CONVENȚIEI

73. Reclamanții pretind că deciziile prin care s-a dispus detenția lor preventivă și prelungirea acesteia, precum și deciziile prin care au fost respinse cererile lor *habeas corpus* nu s-au bazat pe motive relevante și suficiente. Instanțele judecătorești, în esență, au citat prevederile legii și nu au reacționat în niciun fel la argumentele reclamanților împotriva fiecărui temei al detenției preventive, omițând să dea motive detaliate de ce fiecare temei a fost întemeiat în fiecare caz.

74. Guvernul a declarat că instanțele judecătorești naționale au adus motive suficient de detaliate pentru deciziile lor, având în vedere că existența unor motive verosimile este suficientă pentru a justifica detenția la faza de urmărire penală și că nu exista obligația de a prezenta probe cu privire la vinovăția celor acuzați de o infracțiune.

75. Guvernul a adăugat că investigațiile în cauzele reclamanților au dovedit participarea lor în câteva infracțiuni similare și că ei au încercat să influențeze anumiți martori pentru a-i convinge să depună declarații false.

Mai mult, unii martori au oferit documente reclamanților în schimbul unor sume de bani, ceea ce a demonstrat că acei martori au fost dispuși spre influențare.

76. Curtea reamintește că „persistența unei suspiciuni rezonabile că persoana arestată a comis o infracțiune este o condiție *sine qua non* pentru legalitatea detenției continue, dar, după o anumită perioadă de timp, acest lucru nu mai este suficient. În asemenea cazuri, Curtea trebuie să stabilească dacă celelalte temeuri invocate de autoritățile judiciare continuă să justifice lipsirea de libertate. Atunci când aceste temeuri sunt „relevante” și „suficiente”, Curtea trebuie, de asemenea, să se asigure că autoritățile naționale competente au dat dovadă de „o diligență deosebită” pe parcursul desfășurării procedurilor” (a se vedea *Labita v. Italy* [GC], nr. 26772/95, § 153, ECHR 2000-IV).

77. De asemenea, Curtea reamintește că ea a constatat o violare a articolului 5 § 3 al Convenției în hotărârea *Șarban v. Moldova* (citată mai sus, § 104). Examinând materialele prezentate ei, Curtea consideră că dosarul nu conține niciun element care i-ar permite să ajungă la o concluzie diferită în această cauză. În special, Curtea notează că, în deciziile lor, instanțele judecătorești naționale nu au luat în considerație niciun argument al reclamanților, chiar dacă ele au fost obligate să ia în considerație astfel de factori conform articolului 176 § 3 al Codului de procedură penală (a se vedea paragraful 24 de mai sus). Mai mult, potrivit articolului 186 § 3 al Codului de procedură penală (a se vedea paragraful 24 de mai sus), deținerea sub arest preventiv poate fi prelungită doar în „cazuri excepționale”. Niciuna din instanțele judecătorești care au prelungit detenția reclamanților se pare că nu au identificat niciun caz excepțional care să ceară o astfel de prelungire. Mai mult, este surprinzător faptul că abia la 29 aprilie 2005 o instanță judecătorească a dispus eliberarea reclamanților pe motivele pe care aceștia le-au invocat de la începutul detenției lor (a se vedea paragraful 16 de mai sus). Aceasta se pare că confirmă faptul că instanțele judecătorești nu au acordat o atenție corespunzătoare justificării detenției continue a reclamanților înainte de acea dată.

78. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 5 § 3 al Convenției.

IV. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 5 § 4 AL CONVENȚIEI

79. Reclamanții s-au plâns de ingerința administrației Izolatorului de Detenție Provizorie în dreptul lor de a comunica în condiții de confidențialitate cu avocații lor.

1. Argumentele părților

80. Reclamanții au declarat că ei au putut să vorbească cu avocații lor doar printr-un perete de sticlă cu găuri care, datorită acusticii rele, îi obliga să strige, astfel creându-se riscul de a fi ascultați de angajații CCCEC și de

alți deținuți. Ei au pretins că au auzit discuții între alți deținuți și avocații acestora în timpul unor astfel de vizite, ceea ce a creat o limitare suplimentară în ceea ce privește conținutul discuțiilor cu avocații, reducând astfel deosebit de mult eficiența apărării lor. De asemenea, ei au aflat de la un alt deținut că lui i s-au cerut explicații cu privire la conținutul unei discuții cu avocatul său. Guvernul nu a contestat aceste declarații. Abia în februarie 2005, după transferarea lor într-un alt Izolator de Detenție Provizorie, ei au putut să vorbească liber cu avocații lor, astfel încât aceștia din urmă să poate pregăti o bună apărare a cauzei, ca rezultat al căreia reclamanții au fost eliberați în aprilie 2005.

81. Reclamanții au prezentat o copie a unei decizii a Baroului Avocaților din Republica Moldova cu privire la desfășurarea unei greve între 1-3 decembrie 2004, refuzând să participe la orice ședințe procedurale în privința persoanelor deținute în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC, până când administrația va fi de acord să asigure avocații cu camere pentru întâlniri confidențiale cu clienții lor (a se vedea paragraful 25 de mai sus). Reclamanții au pretins că între avocați exista o suspiciune larg răspândită că discuțiile lor cu clienții lor deținuți la CCCEC ar putea fi ascultate și că orice informație obținută astfel ar putea fi folosită împotriva clienților lor.

82. Guvernul a declarat că, în cererile lor inițiale, reclamanții s-au plâns în temeiul articolului 8 doar în ceea ce privește pretinsa ingerință în dreptul lor de a comunica cu avocații lor și că au cerut Curții doar să examineze chestiunea prin prisma articolului 5 § 4 în lumina hotărârii ulterioare în cauza *Șarban*. În opinia sa, acest lucru ar împiedica Curtea să examineze această pretenție prin prisma articolului 5 § 4 al Convenției.

83. De asemenea, el a declarat că legislația națională asigură dreptul la întrevederi confidențiale cu avocații, fără a limita numărul și durata acestora (reclamanții folosind acest drept de câteva ori), și asigură siguranța reclamanților și a avocaților lor. Datorită caracterului periculos al infracțiunilor care țin de competența CCCEC, Izolatorul său de Detenție Provizorie a trebuit echipat cu o cameră pentru întrevederi, unde avocații și clienții acestora sunt separați de un perete de sticlă cu găuri, care permite purtarea unei discuții normale. Mai mult, absența unui obstacol fizic între avocat și client ar permite avocaților să contrafacă documente prin semnarea acestora de către clienții lor deținuți la CCCEC. Guvernul a subliniat că camera nu a fost niciodată echipată cu mijloace tehnice de interceptare sau ascultare, așa cum se vede din fotografiile și înregistrarea video de la CCCEC.

84. El s-a bazat pe hotărârea acestei Curți în cauza *Șarban*, citată mai sus (§ 131), precum și pe decizia Curții de Apel Chișinău din 3 decembrie 2004 emisă pe marginea unei plângeri similare (*Șarban*, citată mai sus, § 127). Mai mult, după transferarea lor la Izolatorul Anchetei Preliminare al Ministerului Justiției, reclamanții au putut să comunice liber cu avocații lor, deoarece în camera pentru întrevederi de acolo nu exista un perete de sticlă.

2. *Aprecierea Curții*

85. În ceea ce privește obiecția Guvernului cu privire la examinarea acestei pretenții prin prisma articolului 5 § 4 al Convenției, Curtea repetă că ea este prima autoritate care decide ce calificare urmează a fi dată în drept faptelor unei cauze (a se vedea paragraful 34 de mai sus). Deoarece reclamanții au pretins, în esență, că din cauza peretelui de sticlă din camera pentru întrevederi între avocați și clienți ei nu au putut discuta în mod confidențial cu avocații lor despre chestiuni cu privire la procedurile legate de dreptul lor la libertate, Curtea consideră că în această cauză cel mai potrivit articol este articolul 5 § 4.

86. În hotărârea *Reinprecht v. Austria*, nr. 67175/01, § 31, ECHR 2005-..., Curtea a rezumat principiile care rezultă din jurisprudența sa cu privire la articolul 5 § 4 după cum urmează:

„(a) Articolul 5 § 4 al Convenției dă dreptul persoanei arestate sau deținute să inițieze proceduri cu privire la condițiile procedurale și materiale care sunt esențiale pentru legalitatea, în sensul Convenției, a lipirii ei de libertate (a se vedea, printre multe altele, *Brogan and Others v. the United Kingdom*, hotărâre din 29 noiembrie 1988, Seria A nr. 145-B, p. 34-35, § 65).

(b) Deși nu este întotdeauna necesar ca procedura în temeiul articolului 5 § 4 să fie însoțită de aceleași garanții ca și cele cerute de articolul 6 al Convenției pentru cauze penale sau civile, ea trebuie să aibă un caracter judiciar și să asigure garanții adecvate felului lipirii de libertate în cauză (a se vedea, spre exemplu, *Assenov and Others v. Bulgaria*, hotărâre din 28 octombrie 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, p. 3302, § 162 și *Wloch v. Poland*, nr. 27785/95, § 125, ECHR 2000-XI, cu referire în ambele cauze la *Megyeri v. Germany*, hotărâre din 12 mai 1992, Seria A nr. 237-A, p. 11, § 22).

(c) Procedurile trebuie să fie contradictorii și trebuie să asigure întotdeauna egalitatea armelor între părți (a se vedea *Lamy v. Belgium*, hotărâre din 30 martie 1989, Seria A nr. 151, § 29). În cazul unei persoane a cărei detenție cade sub incidența articolului 5 § 1(c) este necesară o audiere (a se vedea *Nikolova v. Bulgaria* [GC], nr. 31195/96, § 58, ECHR 1999-II; *Assenov and Others*, citată mai sus, § 162, cu referire la *Schiesser v. Switzerland*, hotărâre din 4 decembrie 1979, Seria A nr. 34, p. 13, §§ 30-31; *Sanchez-Reisse v. Switzerland*, hotărâre din 21 octombrie 1986, Seria A nr. 107, p. 19, § 51 și *Kampanis v. Greece*, hotărâre din 13 iulie 1995, Seria A nr. 318-B, p. 45, § 47).

(d) Mai mult, articolul 5 § 4 cere ca o persoană deținută preventiv să poată iniția proceduri la intervale rezonabile pentru a contesta legalitatea detenției sale (a se vedea *Assenov and Others*, citată mai sus, p. 3302, § 162, cu referire la *Bezicheri v. Italy*, hotărâre din 25 octombrie 1989, Seria A nr. 164, p. 10-11, §§ 20-21).”

87. S-a constatat că articolul 6 se aplică uneori fazei prejudiciare (a se vedea, spre exemplu, *Imbrioscia v. Switzerland*, hotărâre din 24 noiembrie 1993, Seria A nr. 275, p. 13, § 36 și *John Murray v. the United Kingdom*, hotărâre din 8 februarie 1996, *Reports*, 1996-I, p. 54, § 62), în timpul căreia, de obicei, are loc revizuirea legalității detenției preventive. Totuși, această aplicabilitate este limitată la anumite aspecte.

S-a constatat că garanțiile prevăzute de articolul 6 cu privire la accesul la un avocat sunt aplicabile procedurilor *habeas corpus* (a se vedea, spre exemplu, *Winterwerp v. the Netherlands*, hotărâre din 24 octombrie 1979, Seria A nr. 33, § 60). În *Bouamar v. Belgium* (hotărâre din 29 februarie 1988, Seria A nr. 129, § 60), Curtea a constatat că este esențial nu numai ca persoana în cauză să aibă posibilitatea să fie audiată în persoană, dar și să beneficieze de asistență efectivă a avocatului său.

88. Sarcina Curții în această cauză este să decidă dacă reclamanții au putut să primească asistență efectivă de la avocații lor astfel încât aceste cerințe să fie satisfăcute.

89. Unul din elementele cheie ale unei reprezentări efective de către un avocat a intereselor clientului său este principiul conform căruia confidențialitatea informației transmise între ei trebuie să fie protejată. Acest privilegiu încurajează o comunicare deschisă și onestă între clienți și avocați. Curtea reamintește că ea, anterior, a constatat că comunicarea confidențială dintre o persoană și avocatul său este protejată de Convenție, reprezentând o garanție importantă a dreptului unei persoane la apărare (a se vedea, spre exemplu, *Campbell v. the United Kingdom*, hotărâre din 25 martie 1992, Seria A nr. 233, § 46 și Recomandarea Rec(2006)2 (a se vedea paragraful 31 de mai sus)).

90. Într-adevăr, dacă un avocat nu poate să comunice cu clientul său și să primească de la acesta instrucțiuni confidențiale, fără a fi supravegheați, asistența sa ar pierde mult din utilitate, pe când Convenția a fost gândită pentru a garanta drepturi care sunt practice și efective (a se vedea, *inter alia*, *Artico v. Italy*, hotărâre din 13 mai 1980, Seria A nr. 37, p. 16, § 33).

91. Curtea consideră că o ingerință în privilegiul avocat-client și, astfel, în dreptul deținutului la apărare nu cere, în mod necesar, ca o interceptare sau ascultare să aibă efectiv loc. În opinia Curții, o suspiciune veritabilă, bazată pe motive rezonabile, că discuția lor a fost ascultată poate fi suficientă pentru a limita eficacitatea asistenței pe care ar putea s-o ofere avocatul. O astfel de suspiciune, în mod inevitabil, ar inhiba o discuție liberă dintre avocat și client și ar afecta dreptul persoanei deținute de a contesta, în mod efectiv, legalitatea detenției sale.

92. Prin urmare, Curtea trebuie să stabilească dacă reclamanții și avocații lor au avut o suspiciune veritabilă, bazată de motive rezonabile, că discuția lor în camera pentru întrevederi dintre avocați și clienți din cadrul CCCEC nu a fost confidențială. Din observațiile reclamanților se pare că suspiciunea că discuțiile lor cu avocații lor ar fi fost interceptate a fost veritabilă. Curtea, de asemenea, va analiza dacă un observator obiectiv, imparțial și bine informat ar putea să creadă că în camera pentru întrevederi din cadrul CCCEC discuțiile sunt interceptate sau ascultate.

93. Curtea notează că problema cu privire la pretinsa lipsă a confidențialității discuțiilor dintre avocați și clienți din Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC a constituit o chestiune de îngrijorare

serioasă din partea întregii comunități a avocaților din Republica Moldova, pentru o perioadă lungă de timp și că acest lucru a constituit chiar cauza unei greve organizate de Baroul Avocaților din Republica Moldova (a se vedea paragraful 25 de mai sus). Cererile Baroului de a verifica prezența dispozitivelor de interceptare în peretele de sticlă au fost respinse de către administrația CCCEC (a se vedea paragraful 26 de mai sus) și se pare că acest lucru a întărit suspiciunea avocaților. O astfel de îngrijorare și protestul Baroului Avocaților, în opinia Curții, ar fi suficient pentru a genera dubii despre confidențialitate în mintea unui observator obiectiv.

94. Referirea reclamanților la propria lor experiență de a auzi discuțiile între alți deținuți și avocații lor (a se vedea paragraful 80 de mai sus) nu dovedește că în camera pentru întrevederi de la CCCEC avea loc o supraveghere. Totuși, în contextul îngrijorării generale a Baroului, o astfel de speculație poate fi suficientă pentru a crește îngrijorarea observatorului obiectiv.

95. Prin urmare, concluzia Curții este că reclamanții și avocații lor puteau, în mod rezonabil, să aibă motive să creadă că discuțiile lor din camera pentru întrevederi dintre avocați și clienți din cadrul CCCEC nu au fost confidențiale.

96. Mai mult, Curtea notează că, contrar declarațiilor Guvernului că reclamanții și avocații lor puteau ușor să facă schimb de documente, fotografiile prezentate de Guvern (a se vedea paragrafele 21 și 83 de mai sus) arată că acest lucru nu este așa, din cauza lipsei vreunui orificiu în peretele de sticlă. Acest lucru, în opinia Curții, a îngreunat și mai mult sarcina avocaților.

97. Curtea reamintește că în cauza *Șarban v. Moldova* ea a respins o pretenție oarecum similară, examinată prin prisma articolului 8 al Convenției, deoarece reclamantul nu a prezentat probe în susținerea pretenției sale și deoarece Curtea a considerat că obstacolele la o comunicare efectivă dintre reclamant și avocatul său nu au împiedicat reclamantul să beneficieze de o apărare efectivă în fața instanțelor naționale. Totuși, luând în considerație informația de care dispune cu privire la impedimentele reale create de peretele de sticlă pentru confidențialitatea discuțiilor și schimbul de documente dintre avocați și clienții acestora deținuți la CCCEC, Curtea este acum convinsă că existența peretelui de sticlă prejudiciază dreptul la apărare.

98. Guvernul s-a referit la cauza *Kröcher and Möller v. Switzerland*, în care s-a constatat că faptul că avocatul și clienții săi au fost separați de un perete de sticlă nu a constituit o încălcare a dreptului la discuții confidențiale. Curtea notează că reclamanții în acea cauză au fost acuzați de acte extrem de violente și erau considerați foarte periculoși. Totuși, în această cauză reclamanții nu aveau antecedente penale (a se vedea paragraful 10 de mai sus) și au fost urmăriți pentru infracțiuni neviolente. Mai mult, se pare că în Izolatorul de Detenție Provizorie al CCCEC nu s-a

luat în considerație caracterul deținuților, peretele de sticlă fiind o măsură generală care afecta fără deosebire pe toate persoanele deținute acolo, indiferent de circumstanțele lor personale.

99. Motivele de securitate invocate de Guvern nu sunt convingătoare, deoarece în dosar nu există nimic care să confirme existența unui risc pentru securitate. Mai mult, în circumstanțe excepționale când supravegherea întrevederilor dintre avocat și client ar putea fi justificată, supravegherea vizuală a acelor întrevederi ar fi suficientă pentru astfel de scopuri.

100. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că imposibilitatea reclamanților să discute cu avocații lor chestiuni direct relevante pentru apărarea lor și pentru contestarea detenției lor preventive, fără a fi separați de peretele de sticlă, a afectat dreptul lor la apărare.

101. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 5 § 4 al Convenției.

V. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

82. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciu

103. Reclamanții au pretins următoarele sume cu titlu de compensații pentru prejudiciul moral care le-a fost cauzat: EUR 11,000 pentru dl Istratii și câte EUR 8,000 pentru dl Burcovschi și dl Luțcan. Ei s-au referit la jurisprudența Curții pentru a demonstra că sume comparabile au fost acordate pentru violări ale articolelor 3 și 5 ale Convenției.

104. Guvernul nu a fost de acord cu sumele pretinse de reclamanți, susținând că ele sunt excesive în lumina jurisprudenței Curții. El a declarat că jurisprudența la care au făcut referire reclamanții viza situații care nu aveau nimic în comun cu cauzele acestora în ceea ce privește natura și gravitatea pretinselor violări, efectele acestora asupra reclamanților și atitudinea autorităților de stat.

105. Curtea consideră că reclamanților trebuia să le fi fost cauzată o anumită îngrijorare și suferință, mai ales, deoarece instanțele de judecată au dispus detenția lor, fără a aduce motive relevante și suficiente, iar, ulterior, au prelungit detenția lor între 23 februarie și 29 aprilie 2005 în condiții care au fost inumane și degradante. Mai mult, dl Luțcan a fost îndeosebi afectat din cauza imposibilității de a-și vedea soția și copilul nou-născut, iar dl Istratii a suferit durere și îngrijorare din cauza omisiunii autorităților de a-i oferi la timp asistență medicală într-o situație de urgență, a fost umilit în

timp ce se afla în spital și a fost expus unui pericol pentru sănătatea sa prin faptul că a fost plasat din nou în detenție la scurt timp după operație.

106. În lumina celor de mai sus și hotărând în mod echitabil, Curtea acordă EUR 4,000 dlui Burcovschi, EUR 5,000 dlui Luțcan și EUR 6,000 dlui Istratii cu titlu de compensații pentru prejudiciul moral.

B. Costuri și cheltuieli

107. Reclamanții au pretins EUR 8,140 cu titlu de costuri și cheltuieli. Ei au anexat o listă a orelor lucrate pentru pregătirea cauzei (care a constituit 77 de ore) și a onorariului pe oră pentru fiecare tip de activitate. Ei s-au referit la faptul că avocatul lor avea o experiență vastă în domeniul drepturilor omului. Ei au inclus în cererea lor cheltuielile poștale pentru poșta rapidă, precum și o sumă cu titlu de impozite.

108. Guvernul a considerat aceste pretenții ca fiind nejustificate. El a pus la îndoială necesitatea cercetării jurisprudenței Curții timp de 15 ore, precum și numărul de ore prestate pentru întocmirea observațiilor reclamanților. Guvernul a pus la îndoială natura și mărimea impozitelor incluse, deoarece el nu cunoștea la ce fel de impozite s-a făcut referire.

109. Guvernul a subliniat asemănările între aceste trei cauze și între aceste cauze și cauza *Șarban*, în care reclamantul a fost reprezentat de același avocat. Prin urmare, avocatul trebuia să fi petrecut mai puțin timp la pregătirea cauzelor. El a cerut Curții să respingă cererea reclamanților de rambursare a costurilor și cheltuielilor, după cum a fost făcut în mai multe cauze anterioare.

110. Curtea reamintește că, pentru ca costurile și cheltuielile să fie rambursate în temeiul articolului 41, trebuie stabilit dacă ele au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime (*Croitoru v. Moldova*, nr. 18882/02, § 35, 20 iulie 2004).

111. În această cauză, având în vedere lista detaliată prezentată de reclamanți, numărul reclamanților, precum și numărul și complexitatea chestiunilor examinate, Curtea acordă suma totală de EUR 4,000 pentru toate costurile și cheltuielile de reprezentare a tuturor reclamanților.

C. Dobânda de întârziere

112. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererile admisibile;
2. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 3 al Convenției în ceea ce privește tratamentul medical insuficient și umilirea dlui Istratii și că nu a avut loc o violare în privința celorlalți doi reclamânți;
3. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 3 al Convenției în privința fiecărui reclamant în ceea ce privește condițiile lor de detenție în Închisoarea nr. 3;
4. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 5 § 3 al Convenției în ceea ce privește insuficiența motivelor aduse pentru detenția fiecărui reclamant;
5. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 5 § 4 al Convenției în ceea ce privește ingerința în dreptul fiecărui reclamant de a discuta cu avocatul său în condiții de confidențialitate;
6. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data la care această hotărâre devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, EUR 4,000 (patru mii euro) dlui Burcovschi, EUR 5,000 (cinci mii euro) dlui Luțcan și EUR 6,000 (șase mii euro) dlui Istratii cu titlu de prejudiciu moral și EUR 4,000 (patru mii euro) cu titlu de costuri și cheltuieli, care să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii, plus orice taxă care poate fi percepută;
 - (b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;
7. *Respinge* restul pretențiilor reclamantului cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 27 martie 2007, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Fatoș ARACI
Grefier adjunct

Nicolas BRATZA
Președinte